

*Input ter voorbereiding Rondetafelgesprek "Misbruik in de sport" op maandag 12 maart 2018*  
Zwolle, 5 maart 2018

## Meer pedagogiek op de sportclub

Grensoverschrijdend gedrag in de sport is geen nieuw fenomeen. De eerste meldingen over seksuele intimidatie in de sport in Nederland zijn van midden jaren '90. Sindsdien is er ook beleid voor de preventie van seksuele intimidatie in de sport. Er zijn vele instrumenten en tools ontwikkeld die sportbonden en sportverenigingen kunnen helpen om dergelijk gedrag te voorkomen. Wat echter ook blijkt is dat deze tools onvoldoende bekend zijn en gebruikt worden door de sportverenigingen.

Niet alleen seksuele intimidatie in de sport is een probleem, ook pesten en fysiek geweld. Uit onderzoek blijkt zelfs dat één op de vier kinderen te maken krijgt met pestgedrag<sup>1</sup>. Daders zijn niet alleen volwassenen, maar ook leeftijdsgenoten.

Het beleid op het terrein van fair play, sportiviteit en respect, seksuele intimidatie, veilig sportklimaat is al vele jaren via verschillende programma's door de overheid gestimuleerd<sup>2</sup>. De overheid geeft daarmee al geruime tijd aan dat zowel de positieve kanten van sport gestimuleerd moet worden en de negatieve kanten moeten worden tegengaan. Waarom gebeurt dit dan niet al overal op de 'werkvloer van de sport', bij de sportvereniging?

Naar mijn idee heeft de sport nog last van 'de roze bril'. We gaan er veelal vanuit dat sport en sportbeoefening als vanzelfsprekend goed voor ons zijn. Goed voor persoonlijke ontwikkeling, sociale integratie, leerprestaties, het bijdragen aan maatschappelijke doelen. Sport heeft echter meerdere gezichten: 'the good, the bad and the ugly'. Het is dus goed 'the bad and the ugly' te benoemen, hier extra aandacht op te vestigen, deze bespreekbaar te maken en maatregelen te nemen om slachtoffers te helpen en om nieuwe slachtoffers te voorkomen. Dit gaat mijns inziens samen met het inzetten op de positieve kracht van sport, 'the good'. Twee kanten van dezelfde medaille.

De sleutel voor zowel de positieve effecten als voor het tegengaan van negatieve effecten in de sport ligt in de pedagogiek. Er is een grote wetenschappelijke bewijslast dat als sport en bewegen worden gegeven op een bij de ontwikkeling van de jeugd passende manier sportparticipatie vele positieve effecten kan hebben. Hier moet bewust op gestuurd worden, anders kan het 'neveneffect' ook zomaar de negatieve kant van sport zijn. Oftewel: sport zou werkelijk het derde opvoedingsmilieu<sup>3</sup> kunnen/moeten realiseren. Een pedagogisch klimaat includeert een veilig sportklimaat.

Verenigingen worden zich steeds meer bewust van het feit dat sport ook een negatieve kant heeft en dat daar iets aan gedaan moet worden. In de vele gesprekken met verenigingen komt naar voren dat werken aan een 'veilig sportklimaat' in goede aarde valt als we dit verbreden naar een pedagogisch sportklimaat. Alle bestuurders willen tenslotte het goede voor hun jeugdige leden. Wat dit echter inhoudt en dat men hier iets anders voor moet doen dan men altijd gedaan heeft, vraagt om nieuwe bewustwording. Het vraagt om een cultuurverandering in de sport. Het gaat om het leren zien wat jeugdige sporters nodig hebben. "Kind op de eerste plaats, sport op de tweede plaats". Daarmee komt

---

<sup>1</sup> Vertommen, T., Schipper-van Veldhoven, N., Wouters, K., Kampen, J. K., Brackenridge, C. H., Rhind, D. J. A., Neels, K., Van Den Eede, F. (2016). Interpersonal violence against children in sport in the Netherlands and Belgium. *Child Abuse & Neglect* 51, 223–236, first published 26 October 2015 (OnlineFirst)

<sup>2</sup> Schipper-van Veldhoven, N. & Steenbergen, J. (2015). Sport en (on)gewenst gedrag. In: Tiessen-Raaphorst (ed.). *Rapportage Sport 2014*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau, pp.269-283.

<sup>3</sup> Eerste opvoedingsmilieu is thuis, het tweede is school.

ook het sportplezier op de eerste plaats en het winnen op de tweede plaats. Overigens is er ook een grote wetenschappelijk bewijslast dat dit juist ook de sportperformance ten goede komt! De trainer, coach, jeugdbegeleider speelt een cruciale rol in het creëren van een pedagogisch klimaat op de sportclub<sup>4</sup>.

In de praktijk wordt de opvoedingskracht van de sport over gelaten aan de vele goed bedoelende vrijwilligers, die vaak hooguit een technische training over de sport hebben moeten volgen vanuit de bond. Het wordt aan hun toevallige (on)bekwaamheid overgelaten welke kracht van sport wordt aangeboden.

### *Cultuuromslag nodig op de sportclub*

Wat de overheid kan stimuleren is een cultuuromslag naar een duurzaam en pedagogisch verantwoord sportklimaat. Waar de jeugdige, het sportplezier en sociale veiligheid voor opstaan. Hiertoe is het nodig dat:

- jeugdtrainers en -coaches beter / verplicht geschoold worden in het omgaan met jeugdigen en adolescenten en groepsdynamica
- daar waar kan zoveel mogelijk professionele trainers en coaches de jeugd begeleiden. De beste trainers op de jongste teams! (sportplezier is de beste motivator voor langdurige sportparticipatie)
- goede screening van jeugd begeleiders
- sportverenigingen een gedegen pedagogisch sportbeleidsplan hebben en dat gekwalificeerde mensen de sportverenigingen hierop kunnen begeleiden, zoals sport pedagogen, buurtsportcoaches e.d.
- vertrouwenspersonen op een sportvereniging niet alleen een vraagbaak worden bij voorkómen van seksuele intimidatie en misbruik, maar juist voor bredere pedagogische vraagstukken kunnen worden benaderd (laagdrempelige toegang).
- stimuleren awareness sport als derde opvoedingsmilieu
- grensoverschrijdend gedrag in de sport erkennen en bespreekbaar maken

### *Samenwerken in de keten*

Bovenstaande vraagt om goede samenwerking tussen gemeenten, sportbonden en sportverenigingen. Wil men sport ook in relatie naar jeugdzorg een plaats geven dan kan dat prima. Men moet zich dan echter goed realiseren dat het vanuit jeugdzorg gaat om kwetsbare jongeren. Indien niet goed begeleid op een sportvereniging hebben zij een verhoogd risico op grensoverschrijdend gedrag in de sport. Dit vraagt om nog meer nadruk op een pedagogisch klimaat op de sportvereniging.

Dr. Nicolette Schipper-van Veldhoven

Lector Sportpedagogiek – in het bijzonder naar een veilig sportklimaat, Hogeschool Windesheim

Mail: [n.schippervanveldhoven@windesheim.nl](mailto:n.schippervanveldhoven@windesheim.nl)

Website: <https://www.windesheim.nl/onderzoek/onderzoeksthemas/bewegen-en-sport/sportpedagogiek/>

Twitter: @sportpedagogiek

---

<sup>4</sup> Fix, M., Schipper-van Veldhoven, N., Lara-Bercial, s., North, J., Rankin-Wright, A.J., et.al. (2017). Coaching Children Literature Review – I Coach Kids. <http://www.icoachkids.eu/icoachkids-literature-review.html>